

5 MAI

11:00

MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE
LA RUE EN 2020

Persmap Straatdoden

Uitgezonden in het kader van de Minuut stilte voor de Straatdoden van 2020 die zal plaatsvinden op 5 mei 2021 om 11u00.

In dit document vindt u praktische informatie over de minuut stilte en het eerbetoon aan de Straatdoden van 2020, op 5 mei 2021. U vindt er ook [achtergrondinformatie](#), [kernstatistieken](#) gebaseerd op gegevens van het Collectief Straatdoden, en een aantal [nuttige links](#).

De term « Straatdoden » verwijst naar elke overledene die ooit op straat heeft geleefd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Over het Collectief: Gealarmeerd door de precaire situatie en de eenzaamheid waarin straatbewoners, of ex-straatbewoners, begraven worden, verenigen straatbewoners, vrijwilligers en professionelen uit de daklozensector, burgers ... die wonen of werken in Brussel, zich in het Collectief Straatdoden. Haar missie bestaat erin om te « *zorgen voor een waardig afscheid voor straatbewoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest* ».

I. Het eerbetoon van 5 mei 2021

Op 5 mei om 11u, zal de hele sector van de daklozenhulp, straatbewoners, burgers, politici ... een [minuut stilte](#) in acht nemen ter nagedachtenis van de Straatdoden van 2020 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het Collectief Straatdoden nodigt alle burgers uit om solidair deel te nemen.

Eerbetoon en getuigenissen. Leden van het *Brussels Dichterscollectief* lezen een tekst voor ter nagedachtenis van elke straatbewoner aan wie we op woensdag 5 mei een eerbetoon brengen. Deze zijn opgenomen, op [SoundCloud](#) gezet en zullen via een QR-code aan de herdenkingsboom (Centraal Station) beschikbaar worden gesteld. Ook, worden de namen van de overledenen plechtig voorgelezen door verschillende personen in een korte video. Tot slot zal het Collectief voor elke overleden persoon een kleurrijke vogel – gemaakt door het creatieve atelier van Pierre d'Angle – aan de boom van de Straatdoden hangen. Zodat we ze nooit vergeten.

II. 2020, of hoe leren omgaan met Covid-19

De in dit dossier gepresenteerde statistieken moeten worden geplaatst in de pandemische context die het jaar 2020 kenmerkte. **Onder de mensen van wie het Collectief het overlijden heeft vernomen, zijn er namelijk ten minste 6 gestorven aan Covid-19 (8.5%)¹.** Hoewel dit reeds 6 mensen te veel zijn, hadden we erger verwacht gezien de virulentie van het virus. Maatregelen zoals quarantainemogelijkheden in hotels en centra zijn zeer efficiënt gebleken. Afgezien van de overlijdens en de ziekte, was de lockdown bijzonder moeilijk voor straatbewoners. Van de ene dag op de andere verloren zij hun referentiepunten: de straten waren verlaten, zodat bedelen onmogelijk werd; ze werden gedwongen in beweging te blijven; ze hadden geen toegang meer tot vele centra, instituties, cafés en bars, sanitaire voorzieningen ...; ze werden gediscrimineerd en geïntimideerd, en voor het eerst in lange tijd leden zij honger.

¹ Dit cijfer is niet exhaustief, aangezien doodsoorzaken, net als medische dossiers, privé-informatie zijn.

5 MAI

11:00

Cet arbre est un monument vivant à la mémoire des morts de la rue

MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

Vervolgens, heeft de sector van de daklozenhulp heeft zich georganiseerd: oprichting van quarantainecentra (AZG, Rode Kruis, hotels ...), aanpassing van de opvang- en bezoeksregeling in de opvanghuizen, toepassing van de beschermingsmaatregelen en de bescherming van de werkers (maskers, handschoenen ...). **De organisaties van de sector en de overheid hebben blij gegeven van reactievermogen en solidariteit**, met als doel de werkers en de straatbewoners te beschermen, de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, en de mensen op het terrein te blijven helpen.

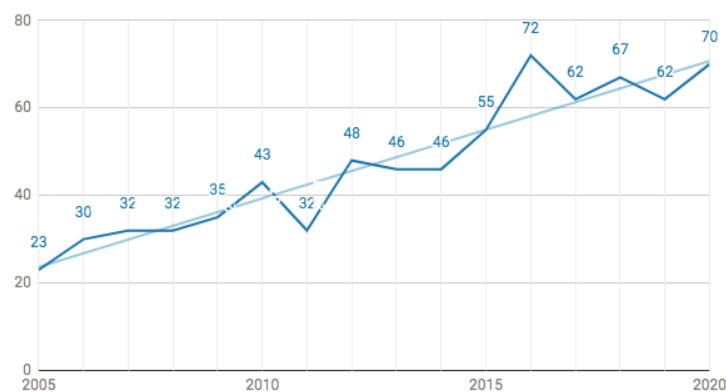
Ook het Collectief Straatdoden moest reactief zijn. Immers, hoe houd je een Collectief in leven als je niet bijeen mag komen? Ondanks de organisatorische moeilijkheden vond de jaarlijkse Ceremonie ter ere van de Straatdoden van 2019 toch plaats. Maar dan wel online, ondanks de uitdagingen gesteld door de digitale kloof. De plechtigheden die in de loop van het jaar worden georganiseerd, hebben moeten inboeten aan gemoedelijkheid, evenals de tijd om te praten met mensen die er nood aan hebben. **Voor 15 personen van wie het Collectief het overlijden overnam, kon geen moment van afscheid worden georganiseerd.** Daarom zijn de minuut stilte en het eerbetoon van woensdag 5 mei zo belangrijk. **Onze missie is om te zorgen voor een waardig afscheid. En daarbij, mag niemand vergeten worden.**

III. Algemene statistieken van 2020

a) Aantal gerapporteerde sterfgevallen

In 2020 hebben wij het **overlijden van 70 straatbewoners** vernomen. Dit is een evolutie van 204% in 15 jaar. Echter, dient te worden opgemerkt dat deze gegevens, net als alle statistieken voorgesteld in dit dossier, niet exhaustief zijn voor de hele daklozenpopulatie in Brussel: ze bevatten enkel de informatie die het Collectief Straatdoden heeft ontvangen.

Evolutie in aantal sterfgevallen 2005-2020

b) Moment van overlijden tijdens het jaar

Zoals elk jaar zien we dat er het hele jaar door doden vallen. Dit bevestigt het feit dat het leven op straat het hele jaar door moeilijk is en niet alleen tijdens de koudste periodes.

5 MAI

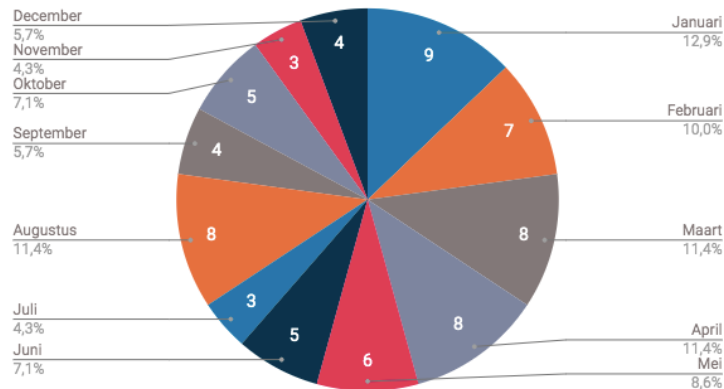
11:00

Cet arbre est un monument vivant à la mémoire des morts de la rue

MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

Verspreiding van de overlijdens over het jaar

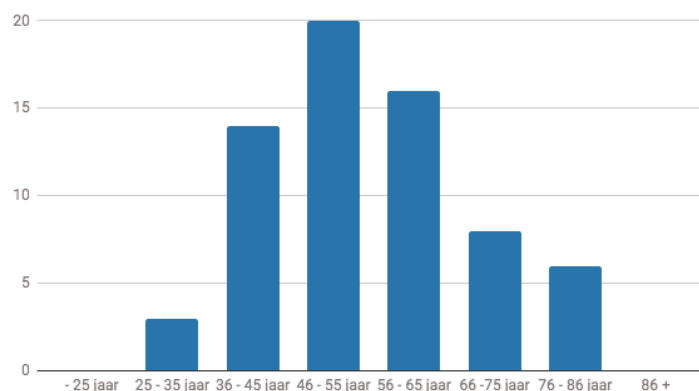
Om die reden pleit het Collectief al jaren voor de afschaffing van het thermometerbeleid en de investering in structurele maatregelen (toegang tot fatsoenlijke en betaalbare huisvesting met ondersteuning die aangepast is aan de specifieke behoeften van straatbewoners, verlaging van de drempels en verhoging van het aantal plaatsen in ziekenhuizen dat gereserveerd is aan ontwenning, meer aandacht voor Europese migranten ...). Wij prijzen de politieke inspanningen van de afgelopen jaren en moedigen hen aan op deze weg door te gaan, aangezien de behoeften enorm blijven.

IV. Profiel van de Straatdoden van 2020

a) Leeftijd en geslacht van de Straatdoden 2020

Onder de Straatdoden van 2020 tellen we **66 mannen (94.3%)** en **4 vrouwen (5.7%)**. Deze personen waren tussen de 24 en 86 jaar oud, met een **gemiddelde leeftijd van 54.5 jaar**. Van 3 personen hebben we geen informatie over de leeftijd.

Leeftijd op het moment van overlijden - Verdeling

Deze verdeling toont aan hoe hard het leven op straat is en hoe moeilijk het is om toegang te krijgen tot gezondheidszorg. Bovendien komt het vaak voor dat straatbewoners hun gezondheid naar de achtergrond schuiven en in plaats daarvan vooral bezig zijn met overleven op straat (voedsel, overnachtingsmogelijkheden ...).

5 MAI

11:00

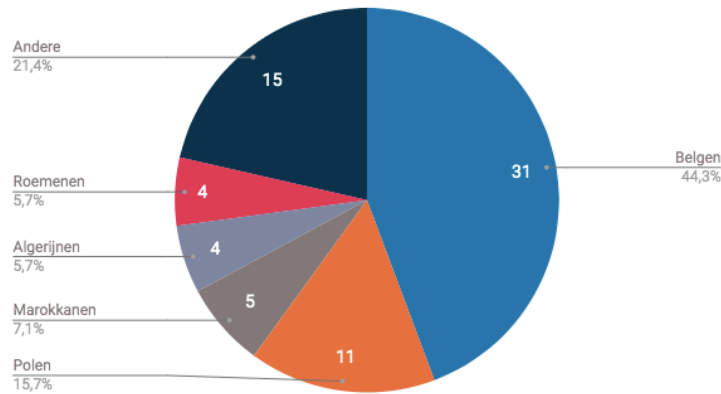
levend monument
Cet arbre
est un monument vivant
à la mémoire
des morts de la rue

MINUTE DE SILENCE EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

b) Nationaliteit

15 verschillende nationaliteiten zijn vertegenwoordigd onder de Straatdoden van 2020. De meesten zijn Belgen. Wij zijn ook op de hoogte gebracht van een groot aantal overlijdens van Polen in 2020. Van twee personen kennen we de nationaliteit niet.

Verhouding van de nationaliteiten van de Straatdoden van 2020

De categorie "Andere" omvat 10 verschillende nationaliteiten, elk vertegenwoordigd door maximaal 2 Straatdoden.

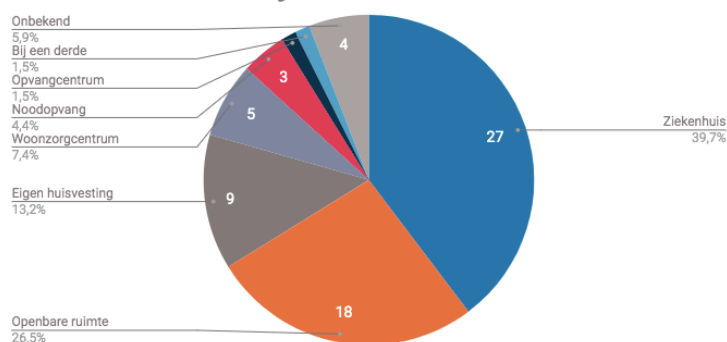
c) Plaats van overlijden

Bijna 40% van de Straatdoden van 2020 stierven in een ziekenhuis, en dit ongeacht of ze op straat leefden, gehuisvest waren of in een opvangcentra zaten op het moment van hun overlijden. Wij willen het ziekenhuispersoneel dan ook hartelijk danken voor het fantastische werk dat zij dagelijks verrichten.

Meer dan een kwart van de mensen stierf in de openbare ruimte². Wij merken op dat 6 van de 11 Poolse mensen van wie wij het overlijden in 2020 hebben vernomen, in de openbare ruimte zijn gestorven.

De plaats van overlijden van 4 Straatdoden is niet gekend.

Plaats van overlijden van de Straatdoden van 2020

² Op straat, in een parking, een metrostation, een park, een tent, het kanaal.

5 MAI

11:00

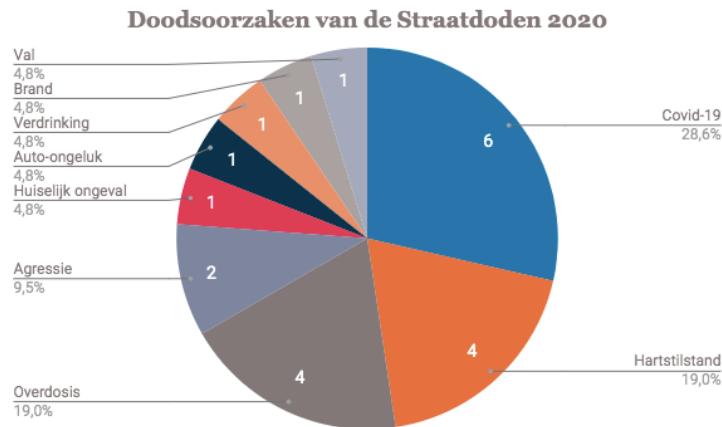
MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

d) Doodsoorzaken

De doodsoorzaken vallen onder het medisch beroepsgeheim. Echter, ontvangen wij soms informatie van de nabestaanden of via ons netwerk. In 2020 is dit het geval voor 19 personen (27%).

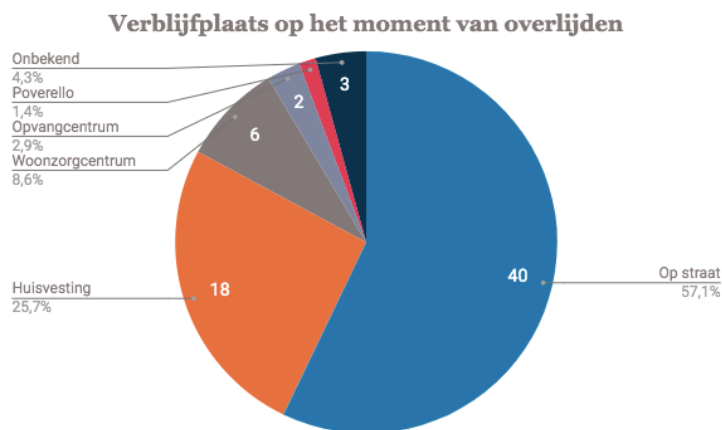
Zoals eerder vermeld, zijn ten minste **6 personen van wie wij het overlijden hebben vernomen, overleden aan Covid-19 (8,5%)**. Deze waren tussen de 53 en 76 jaar oud. 5 van hen leefden op straat en één persoon verbleef in een woonzorgcentrum.

e) Profiel van de mensen die leefden op straat op het moment van overlijden

Van de 70 Straatdoden van 2020 leefden **40 mensen (57.1%) op straat op het moment van hun overlijden**. Het gaat om 38 mannen, één vrouw en één persoon van wie het geslacht onbekend is.

18 personen (25.7%) waren op het ogenblik van hun overlijden gehuisvest en 6 mensen (8.6%) verbleven in een woonzorgcentrum.

Wanneer we kijken naar de groep mensen die op straat leefden op het moment van overlijden, zien we dat de gemiddelde leeftijd lager ligt dan die van de totale groep: zij zijn tussen de 24 en 84 jaar oud, en zijn gemiddeld 50 jaar oud (in plaats van de gemiddelde 54.5 jaar geobserveerd in de totale groep).

5 MAI

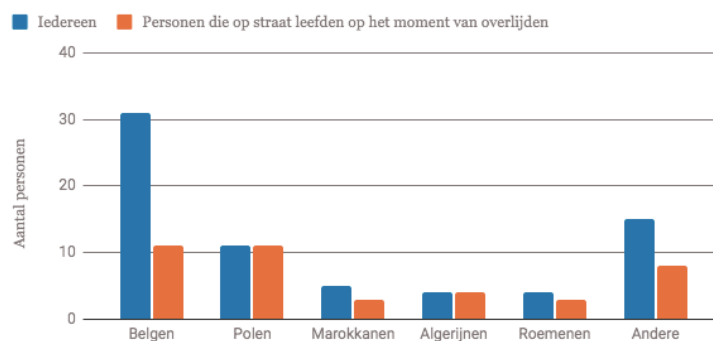
11:00

MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

Ook zien we dat de verhouding in vertegenwoordigde nationaliteiten verschilt. Wij vernamen namelijk het overlijden van evenveel Belgische personen die op straat leefden als van mensen van Pools afkomst. **De verhouding Belgen is dan ook lager in deze groep van mensen die op straat leefden op het moment van overlijden.** Dit kunnen we aan twee zaken toeschrijven: mensen van niet-Belgische origine hebben het moeilijker om toegang te vinden tot de sector van de daklozenhulp (taalbarrière, culturele barrières, beperkte kennis van het institutionele landschap ...) en raken snel verstrikt in een vicieuze cirkel: zonder werk, geen geld; zonder geld, geen huisvesting; zonder huisvesting, geen adres; zonder adres, geen werk; zonder werk, geen geld ...

Nationaliteiten van de Straatdoden van 2020 en van de personen die op straat leefden op het moment van overlijden

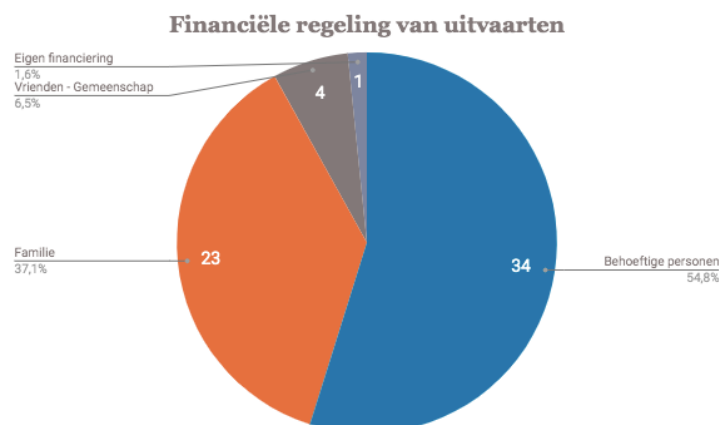

De plaats van overlijden verschilt ook naargelang de persoon op straat leefde, gehuisvest was of in een centrum verbleef op het moment van overlijden. **Van de 40 mensen die op straat leefden, hebben wij vernomen dat er 18 in de openbare ruimte zijn gestorven**, dat wil zeggen bijna de helft! 16 stierven in het ziekenhuis.

V. Begrafenissen en plechtigheden in 2020

a) Financiële regeling van uitvaarten

We merken op dat **veel van de mensen van wie we het overlijden in 2020 hebben vernomen, werden omringd door een persoon of personen die de uitvaart hebben kunnen financieren** (bijna 45%). Hoewel dit percentage iets lager is dan in voorgaande jaren, nodigt het ons uit om het vooroordeel te doorbreken dat het de gemeenten en andere publieke instanties zijn die systematisch uitvaarten financieren.

5 MAI

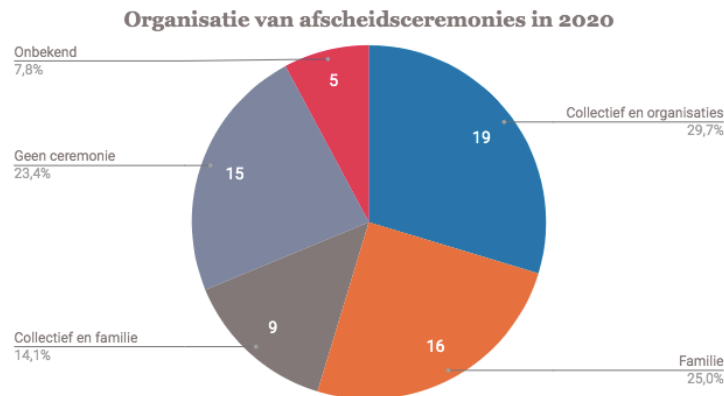
11:00

Cet arbre est un monument vivant à la mémoire des morts de la rue

MINUTE DE SILENCE EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

b) *Organisatie van de ceremonies*

Wanneer het Collectief Straatdoden wordt geïnformeerd van een overlijden, brengt het de nabestaanden op de hoogte en biedt steun bij het organiseren van een afscheidsceremonie. In 2020 heeft het Collectief, ondanks de gezondheids crisis, **deelgenomen aan de organisatie van 28 ceremonies**. Dit in contact met verschillende religies en levensovertuigingen, volgens het geloof en de overtuigingen van de overledene.

« De aanwezigen [bij de ceremonie voor meneer x] zijn me komen vertellen wat voor een mooie begrafenis het was geweest, net als de broer z die met mooie herinneringen verder gaat [...]. Ik heb er zelf energie uitgehaald. » – getuigenis van een maatschappelijk werker

Het coronavirus heeft grote gevolgen gehad voor de organisatie van deze ceremonies. Tijdens de eerste lockdown mocht slechts een zeer beperkt aantal mensen bijeenkomen bij begrafenissen, wat de afwezigheid van het Collectief bij vele ceremonies impliceerde. Bovendien was het moeilijk om deze in kerken en andere gebedshuizen te houden en was de toegang tot mortuaria onmogelijk. De meeste ceremonies werden dus buiten gehouden.

Daarnaast was er door de sluiting van de horeca geen moment meer om te praten, te delen en te ontspannen na de begrafenissen.

Deze context heeft de rouw van de naasten van de Straatdoden (met inbegrip van de personen die voor de uitbraak van het coronavirus in België zijn overleden) zeer moeilijk gemaakt.

c) *Repatriëring*

Wanneer de begrafenissen worden betaald door familie, vrienden of de gemeenschap, gaat het grotendeels om repatriëringen. Hieruit kan worden afgeleid dat familiebanden belangrijk blijven, ook als men op straat leeft. Vandaar het belang van het werk van het Collectief, dat erin bestaat de familie in het land van herkomst op te sporen en contact met hen op te nemen.

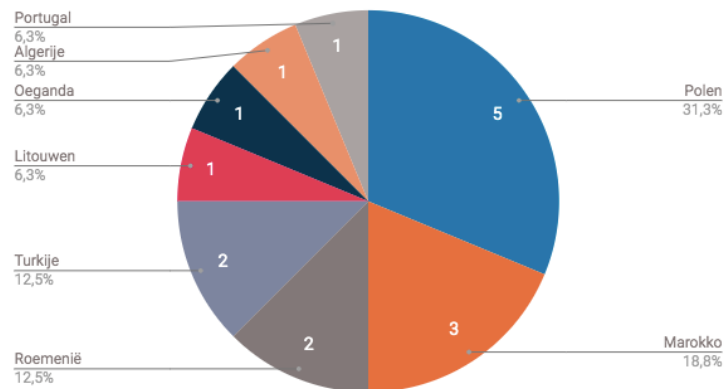
5 MAI

11:00

Cet arbre est un monument vivant à la mémoire des morts de la rue

MINUTE DE SILENCE EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

Repatriëring van lichamen van Straatdoden in 2020

Deze, in de eerste plaats, menselijke benadering was succesvol voor 16 personen wier lichamen werden gerepatriëerd naar hun land van herkomst. De persoon kan nu rusten in de nabijheid van zijn dierbaren.

VI. Getuigenis van Florence, werkster bij DIOGENES, coördinatrice van het Collectief Straatdoden

« Een thuiszorgdienst neemt contact met ons op: Angèle is in het ziekenhuis overleden. De werknemer van het mortuarium zegt tegen haar partner dat als hij de begrafenis niet financieel op zich neemt, hij niet verwittigd zal worden van de datum van de begrafenis.

Onmiddellijk nemen wij, het Collectief, contact op met het mortuarium dat deze informatie bevestigt. We schrijven naar de burgemeester van de gemeente om te erachter te komen of dit een gemeentelijke regel is. Hij verwijst ons door naar de schepen van de burgerlijke stand die ons uiteindelijk verzekert dat Angèle's partner aanwezig zal mogen zijn op haar begrafenis, ook al wordt deze door de gemeente betaald.

We ontmoeten de partner van Angèle. Ze hebben 27 jaar samengeleefd en we praten lang over haar. Hij laat ons foto's zien, we ontmoeten burens, we praten veel. We kiezen de muziek uit voor de ceremonie, we lijsten de mensen op die moeten worden ingelicht, de foto die de rouwkaart zal sieren ... Aangezien het koppel niet gelovig is, zullen we geen religieuze officiant gebruiken.

De gemeente geeft ons de datum van de begrafenis door, zodat we iedereen die Angèle kende kunnen informeren.

Op de ochtend van de ceremonie ontmoeten we de partner van Angèle voor zijn huis. We nemen samen met hem en een buurvrouw de taxi, want ze hebben allebei moeite om zich te verplaatsen. Op de begraafplaats ontmoeten we andere burens, maatschappelijke werkers van verschillende diensten en de zoon van Angèle. We luisteren naar de gekozen muziek en spreken een paar welkomstwoorden. We nodigen de aanwezigen uit om een paar woorden te zeggen. Een buurvrouw en een paar maatschappelijke werkers nemen het woord. We luisteren weer naar wat muziek en dan naar een gedicht. De uitvaartwerkers gaan over tot het begraven. We zetten bloemen op het graf.

Vervolgens gaan we allemaal samen naar een café om ons op te warmen, een glaasje te drinken ter herinnering van Angèle. We praten nog veel over haar, het koppel dat ze vormde met haar partner, de leegte dat ze zal achterlaten.

5 MAI

11:00

MINUTE DE SILENCE

EN HOMMAGE AUX MORTS DE LA RUE EN 2020

Na deze emotionele dag heeft de partner van Angèle ons nog zeer vaak gecontacteerd. We zijn hem meerdere malen opnieuw gaan bezoeken, hebben hem de teksten die tijdens de begrafenis zijn voorgelezen overhandigd en hebben hem geholpen met een aantal administratieve zaken. Tijdens de lockdown hebben we elkaar elke week gebeld. De eenzaamheid viel hem erg zwaar.

Met de tijd zijn onze contacten minder frequent geworden maar we horen hem nog regelmatig. Op de verjaardag van de dood van Angèle belden we elkaar op.

Tegelijkertijd hebben we de schepen van de burgerlijke stand van de gemeente en de verantwoordelijke van het kerkhof ontmoet. We hebben bevestiging gekregen dat de gemeente familieleden van een persoon die als behoeftige persoon wordt begraven, toestaat aanwezig te zijn op de ceremonie en hen inlicht over het tijdstip van de begrafenis. Er werd ons verzekerd dat deze informatie aan het personeel van het mortuarium zal worden meegedeeld en herinnerd. »

VII. Nuttige links

Website van het Collectief Straatdoden: <http://mortsdelarue.brussels/>

Laatste nieuws en informatie over de het eerbetoon van 5 mei:

<https://www.facebook.com/events/525717911742283/>

Link naar de audio-getuigenissen: <https://soundcloud.com/user-655870813>